

The practical significance. The results of this article may encourage future researchers of Ukrainian music to study current topics in this scientific field.

Key words: myth, Rebirth archetype, Ukrainian choral music, generous.

Надійшла до редакції 12.07.2024 р.

УДК 930.85:75

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ : ВПЛИВ ТРАДИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ

Володимир Ропецький – доцент, заслужений діяч мистецтв України, доцент кафедри графіки та мистецтва книги, Національний університет «Львівська політехніка», Львів
<https://orcid.org/0000-0001-5700-8781>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.862>
vropetsky@gmail.com

Наталія Золотарчук – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну, Університет Короля Данила, Івано-Франківськ
<https://orcid.org/0000-0002-7503-9036>
natalia.zolotarchuk@ukd.edu.ua

Наталія Столярчук – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології, Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Луцьк
<https://orcid.org/0000-0003-4331-7051>
natalia100lyarchyk@gmail.com

Дослідженню феномен прояву національної ідентичності у контексті сучасного українського образотворчого мистецтва на прикладі творчості Ольги Гайдамаки та Олега Шупляка. В основі дослідження лежить аналіз того як традиційні українські мотиви та образи трансформуються сучасними митцями, створюючи нові форми вираження національної свідомості, особливо в умовах російсько-української війни.

Національна ідентичність є одним із ключових чинників, що впливають на розвиток сучасного українського мистецтва. Традиційні образи й символи, з одного боку, слугують міцним фундаментом для художньої творчості, а з іншого – стають об'єктом нових інтерпретацій та експериментів. Простежується історико-культурний зв'язок між ідейними візіями доби бароко та сьогоденням, що помітно в актуалізації образу Г. Сковороди та його філософсько-естетичних ідей та поглядів, що втілила у своїй творчості О. Гайдамака. Вона також активно популяризує через свою творчість українські традиційні строї та жіночі й міфологічні образи. О. Шупляк актуалізував сюжети та образи міфології, адаптувавши їх до реалій російсько-української війни та створив низку оригінальних мистецьких творів, у яких у візуальній формі зафіксовані історико-культурні традиції українського народу.

Сучасні українські митці активно використовують можливості сучасного мистецтва для вираження своєї національної ідентичності, створюючи оригінальні та актуальні твори.

Ключові слова: бароко, міфологія, народна творчість, національна ідентичність, образотворче мистецтво, Олег Шупляк, Ольга Гайдамака.

Актуальність теми. Як зазначено в інформаційно-аналітичних матеріалах «Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України», «...ідентичність громадян України продовжує формуватися у напрямі усвідомлення себе як окремої спільноти, політичної нації, яка має власну країну, історію, мову, культуру, спільне (за основними цілями) бачення майбутнього, веде збройну боротьбу проти агресора за право на реалізацію свого вибору. Найбільш значущим індикатором процесу є вищий рівень патріотизму, загальнонаціональної та української соціокультурної самоідентифікації, більш оптимістичні оцінки молодшими категоріями респондентів перспектив розвитку України» [22; 3]. Важливість усвідомлення національної ідентичності, її стрижневої основи стійкості нації в умовах російсько-української війни можемо простежити на прикладі сучасного українського образотворчого мистецтва. Митці у своїх творах відобразили як вплив традицій на художню інтерпретацію сенсу національної ідентичності так і використовують для цього інноваційні форми виразності ідей та сенсів у візуальних образах.

Самобутність української культури, національні особливості розвитку її духовних та матеріальних складових, що відображали аксіологічне ядро національної ідентичності, ідей, пам'яті, ментальності – все це бачимо ще у творчості Т. Шевченка «як фундатора національно орієнтованого мистецтва та його жанрової специфіки» [31; 3]. Цю мистецьку естафету підхопили представники українського модернізму, авангарду, митці-шістдесятники та художники періоду відновлення незалежності України з 1991 р. Зокрема, в українському авангардному мистецтві яскраво увиразнені питома українські особливості традиції – «колір», «простір», «гумор» [13; 93].

Огляд останніх публікацій. Окреслена проблематика має розлогу інформаційну базу. Т. Касьян розглянула питання ролі мистецтва у контексті формування національної ідентичності, акцентувавши увагу

на її етнічній та громадянській складових [11]. Компаративний аналіз презентативності національної ідентичності й культурної спадщини в образотворчому мистецтві країн Балтії та України здійснила А. Дяченко [6]. О. Ліщинська простежила культуротворчий потенціал неobaroko як вияв національно-культурної ідентичності у візуальній культурі, стверджуючи тезу про національну «прикметність і співзвучність української духовності з бароковою свідомістю» [13; 91]. Є. Павліченко вивчав «проблеми візуальної репрезентації національної ідентичності в межах культурологічного дослідження» [23; 59].

Проблематика співвідношення традицій та новацій в культурі та, зокрема, образотворчому мистецтві, стали предметом дослідницької уваги В. Бистрякової, А. Осадчої, О. Пільгук [2], А. Пасічного [24]. Українське образотворче мистецтво крізь призму етнозбереження та націєтворення вивчала Н. Авер'янова. Дослідниця провела історичну ретроспективу впливу мистецьких стилів в образотворчому мистецтві на історико-культурний розвиток українського народу, наголосивши на його особливій актуальності на межі XIX-XX ст., коли «митці все частіше зверталися до своїх історичних коренів, художніх традицій, в яких вбачали підґрунтя і для подальшого розвитку національного стилю в українському мистецтві» [1; 20].

Для нашого дослідження також важливою є стаття О. Бичков'як «Основні архетипи українського менталітету та їх вплив на реалії сьогодення», у якій науковиця розглянула основні складники українського менталітету та їх вплив на наше сьогодення. Зокрема, зосередилася на архетипі Матері-Богородиці, а також порівняла ментальні особливості українців та росіян [3].

Мета статті полягає у висвітленні впливу національної ідентичності на сюжети та смислове наповнення творів сучасного образотворчого мистецтва на прикладі творчості О. Гайдамаки та О. Шупляка.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиції та інновації – фундаментальні складові не лише в культурі окремих країн, а й світовій культурі загалом. Їхнє сутнісне значення проявляється на кожному етапі історико-культурного процесу. Проблема співвідношення традицій та інновацій особливо актуальна в сучасних умовах стрімкого науково-технічного розвитку, в якому домінують інновації. Проте культурна спадщина – звичаї, вічні цінності та традиції – не втрачає нині свого статусу основи національної культури. Виступаючи найбільш стійким компонентом культури й визнаним символом її унікальності, традиції передаються з покоління в покоління і гарантують стабільність цінностей. Інновації є маркером прориву в майбутнє і супроводжують процес формування нових цінностей. Історичний і культурний прогрес людства демонструє різні алгоритми співвідношення традицій та інновацій. Культури, що зосереджуються винятково на збереженні культурної спадщини та відкидають інновації, приречені на стагнацію, а ті, хто зорієнтований винятково на інновації та руйнування традиційних орієнтирів, втрачають зв'язок із минулим і стають маргіналами. Пам'ятаймо, що «будь-яка традиція – це колишня інновація, будь-яка інновація – це потенційно майбутня традиція. <...> інновація та традиції у творчості митця доповнюють одна одну» [2; 194]. А також, як влучно висловився А. Пасічний, «у філософії мистецтва існує таке узагальнююче стисле визначення: «новаторство» без зв'язку з «традицією» – руйнація тієї художньо-естетичної міри, якої тримається культура як органічне ціле» [24].

Розвиток сучасного українського образотворчого мистецтва пов'язаний із кардинальними соціокультурними зрушеннями, внаслідок яких відбувається актуалізація забутих чи заборонених донедавна цінностей, пов'язаних із національною ідентичністю. Високохудожнє втілення ідей, творча індивідуальність художника набули першочергового значення у зв'язку з актуальністю теми національної ідентичності в умовах російсько-української війни. Зокрема, у цьому контексті варто згадати мистецький проєкт художника, музиканта, письменника Ю. Журавля «Знай наших». Проєкт – багатовекторний; він об'єднує книги, календарі-галереї, листівки, ютуб-канал. Автор за допомогою інноваційних підходів звертається до традицій української історії та культури задля сприяння справді патріотичному вихованню, формуванню гордості й щирого захоплення своїм минулим та бажанням творити успішне майбутнє. Через нешаблонні образи та біографії історичних діячів України, а також достойних сучасників Юрій Журавель популяризує українську національну ідентичність. Наприклад, до календаря-галереї «Знай наших» на 2024 р. увійшли зображення Лесі Українки, В. Залужного, К. Острозького, І. Виговського, Д. Коцюбайла (Да Вінчі) [9].

Погоджуємося з думкою О. Ліщинської, яка апелює до поглядів С. Кримського на стиль бароко як такий, що став «першим синтетичним і універсальним напрямом новоєвропейської культури, пов'язував цю добу з духовним визначенням української нації, витворенням національної іпостасі історико-культурного універсуму» [13; 91]. Стиль бароко на українських теренах співпав у часі з буремними подіями: визвольна війна середини XVII ст., численні військові походи [25]. Тут необхідно згадати слова чеського історика Л. Гераскіма, які багато в чому перегукуються з нашим сьогоденням: «<...> всю Європу дуже вражало й те, що «пригноблений народ, який не мав своєї держави, своєї регулярної армії, який постійно зазнавав руйнівних нападів турецько-татарських ханів, успішно воює з сильним ворогом і завдає йому поразку за поразкою». <...> І справді, битви під Корсунем і Пилипцями, Зборовська епопея 1649 року були сприйняті на Заході як сенсації віку, – адже шляхетська Польща, як зазначалося,

небезпідставно вважалася тоді однією з найсильніших держав на континенті» [14]. У вищенаведений цитаті достатньо лише трохи підкорегувати деякі назви й факти, й очевидні алюзії з нинішньою російсько-українською війною та сприйняттям боротьби України багатьма європейськими політиками та пересічними громадянами. Тож не дивно, що й у сучасному образотворчому мистецтві маємо простежити звернення як до міфологічних сюжетів української культури, так і її барокових форм.

У ці часи відбувалося й розширення й інтенсифікація взаємин між тогочасною Україною та іншими європейськими країнами. Це сприяло, поміж іншого, й поступу української культури, її кристалізації у руслі загальноєвропейських мистецьких тенденцій та традицій. Все це лягло в основу постання на українських землях першого загальноєвропейського стилю бароко з його специфічним національним колоритом, із бароковим світоглядом, за яким людське життя сприймалося як явище скороминуще й швидкоплинне, гра, ілюзорність, химерність та вигадливість. Життя – це процес, у якому «завжди крокували поряд добро та зло, любов і ненависть, Бог і диявол, життя та смерть, радість і смуток» [25]. Це позначилося й на мистецтві бароко, яке у своєму розвитку на українських (загалом східнослов'янських) теренах «виявляє певні демократичні тенденції, історично спирається на лютеранську общину чи православні братства, живиться духом патріотичних національних рухів, оспівує новий тип героя, що відповідає всестановості цих рухів, розпочинає фольклоризацію мистецьких жанрів та входить в епоху десакарізації культури» [12; 48].

За С. Кримським є три ключові ознаки, що характеризують культуротворчий потенціал бароко:

- його театральність, як парадигмальна риса даного стилю;
- палімпсестність, тобто «проростання» знаків та символів минулих часів;
- візуалізація життя, що зведена до його культивування [13; 92].

Ці ж риси можемо простежити й у сучасному українському образотворчому мистецтві, особливо його необарокових репрезентаціях, що базуються на національному ґрунті та реаліях сьогодення:

- віталізм, карнавальність, містеріальність, буфонада, іронія, гра (алюзії до барокової карнавальності);
- перформативність;
- символізм, тяжіння до смислових образів минулого (фольклоризм, історизм) [13; 92].

Народні художні традиції є невичерпним джерелом натхнення для сучасних митців. Вони надають роботам глибини, автентичності та відображають культурну спадщину українського народу.

Кордоцентризм вважають однією з характерних рис українського менталітету. Серед діячів української культури цю думку сформували та обґрунтували Г. Сковорода, П. Юркевич, Т. Шевченко, П. Куліш – «як ідею першості духу в цілісній людині-особистості» [7; 113]. А також антеїзм, який особливо яскраво проявився під час повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 р. Йдеться про небачене єднання громадян України у їхньому прагненні дати відсіч окупантам, «бо тільки рідна земля для людини агрокультури є джерелом її самостійної життєродної сили, що є основним ресурсом її культурного саморозвитку. Символом цієї природної сили, якою людина насажується у взаємодії з рідною землею й рідним народом, став син духів Моря й Землі (Посейдона й Геї) – Антей, який знаменує нерозривну єдність людини й рідної землі, що і є суттю поняття антеїзму» [30].

Усі ці риси знайшли своє втілення, поміж іншого, й у художній практиці. Драганчук В. в одному зі своїх досліджень зосередила увагу на архетипі «Ославленої Мадонни» у творчості українських поетів, письменників, композиторів. Втілений він у символі «кордоцентричної не-долі усієї України». Також авторка акцентує увагу на мистецьких образах України як «безталанної вдови», «покривдженої», наголошуючи, що «очевидно, шлях <...>, має пройти і вся архетипна жінка-Україна, вийшовши зі звивихнутості власної не-долі до сприйняття Божої ласки – шлях виправлення архетипу <...>» [5; 72].

Зосередимося на творчості Ольги Гайдамаки та Олега Шупляка як яскравих прикладах впливу української національної ідентичності на їхню творчість у поєднанні з традиційними та новаторськими формами репрезентації своїх творчих ідей.

Київська художниця О. Гайдамака так розповідає про свою творчість: «Мене завжди вабила українська традиційна культура: її містична обрядовість, звичаї, вірування, обереги й надзвичайна краса вишиваних костюмів, багатство головних уборів. Основний колір моїх робіт – червоний. Обрала його, бо в українській вишивці він є найбільше поширеним і взагалі для мене асоціюється з нашою культурою. При створенні образів я ламаю пропорції та граюся з об'ємами. Традиційні українські костюми захоплюють своєю надзвичайною красою, кольорами та багатством, тому хочеться зробити акцент на цьому та зобразити їх більшими. Об'ємні головні убори та рукави з вишивкою виглядають спокійно та велично. В масивних рукавах ніби зосереджується якась таємнича сила і вміщується цілий світ!» [20].

Малювати Ольга почала ще в дитинстві. Але свою творчу манеру знайшла, як сама зазначає, на початку 2015 р. Її надихає українська духовна культура, зосереджена у традиціях, звичаях, ворожіннях, обереговій магії та різноманітних замовляннях й заклинтах, які були зосереджені на гармонії Людини та Всесвіту. Мисткиня ретельно досліджує традиції українського національного строю, що потім стає основою

її картин, де зображені різноманітні сюжети традиційної української культури в образах, зокрема, жінок та їхніх повсякденних й сакральних дійств. Окреме місце у творчості художниці посідає зображення символіки української вишивки. Це – не лише елемент костюму, одягу для повсякдення або свята. Це – важлива складова самоідентифікації народу, його культурно-історичне осердя. Також на полотнах О. Гайдамаки набувають нового звучання давні міфологічні образи, обряди, ритуали. Художниця використовує яскраву насичену кольорову палітру, що загалом є характерним для традиційного українського живопису, зокрема, його народних художніх традицій [19]. У цьому контексті згадаймо петриківський розпис, косівську мальовану кераміку, опішнянську кераміку, крелевецьке та обухівське ткацтво... [10, 26-28].

Цікавим поєднанням традицій та інноваційного прочитання є образ Г. Сковороди, який відтворила О. Гайдамака. Вона апелює до мислителя часів бароко як актуального і в сьогоденні. Йдеться про його концепцію нерівної рівності, для пояснення якої мислитель використав метафоричний образ фонтану. Г. Сковорода у своїх розмірковуваннях зобразив ідеал співдії людства. Умовний фонтан наповнює різні за місткістю посудини. Усі люди різні за своєю внутрішньою суттю. Але кожна людина першопочатково має достатньо ресурсу, аби реалізуватися, тобто наповнитися водою. Це забезпечує фонтан, тобто Бог, «подібний фонтану, що наповнює різноманітні посудини по їхній місткості. Над фонтаном напис такий: «Нерівна всім рівність». Ллється з різних трубок різні потоки в різні посудини, навкруг фонтана стоячі. Менший посуд менше має, але в тому рівний є більшому, що рівно є повний» [4]. Як вважав Г. Сковорода, для досягнення гармонійної «нерівної рівності» необхідно плекати власну національну ідентичність, свою мову та культуру, але при цьому не замикатися на виключно власних потребах та егоїзмі, а інтегруватися у загальносвітову культурну скарбницю-цивілізацію:

Малюнок 1. О. Гайдамака. Григорій Сковорода. 8 листоп., 2022 [21].

Але О. Гайдамака не обмежується лише відтворенням традиційних образів. Вона активно експериментує, вносячи у свої роботи сучасні елементи. Насамперед йдеться про деконструкцію образів. Художниця деконструє, переформатовує традиційні образи, надаючи їм нового звучання. Наприклад, характерною рисою її картин є гіперболізовані рукави, що створює ефект монументальності та символічності. В О. Гайдамаки вже самі назви картин «Володарка», «Мамин Всесвіт», «Берегиня», «Душа полонини», «Купальські ворожіння», «Місячна Корова», «Коловорот», «Щедрий Вечір», «Пряха», «Зоряні намиста», «Дух Поля» привертають нашу увагу до української міфології та стародавніх ритуалів й звичаїв, де Жінка виконувала важливу роль, втілювала в собі та своїх діях певний стрижень світобудови. О. Гайдамака у своїх жіночих образах втілює не якихось конкретних жінок. Це, швидше, символи, сенси української культури, передані крізь призму мисткині [18]:

Малюнок 2-5. О. Гайдамака. Жіночі образи [19].

Художниця активн розвиває свою творчість, зосередившись не лише на полотнах, а й ілюструючи листівки, календарі, метафоричні карти. Також своїми ілюстраціями візуалізувала дитячу книжку «Півник» З. Живки. Художниця є лауреаткою Міжнародної мистецької премії ім. Архипа Куїнджі за 2023 р. [8].

Таким чином, творчість О. Гайдамаки – це гармонійний синтез традицій і новацій. Вона з повагою і любов'ю та трепетом ставиться до культурної спадщини свого народу, але, водночас, не боїться експериментувати та шукати нові виражальні засоби. Кожна робота художниці пронизана глибокими емоціями, що передаються глядачеві (картини «Перед грозою», «Лавандова ніжність», «Обійми» та ін.). Творчість О. Гайдамаки – це яскравий приклад того, як традиції можуть слугувати джерелом натхнення для сучасного мистецтва. Її роботи – це не лише естетична насолода, а й потужний інструмент самопізнання та національної ідентифікації.

Олег Шупляк – це не лише художник, а митець-філософ, який у своїх творах втілює глибинні коріння української культури, що особливо бурхливо проросли з 24 лютого 2022 р. Він сміливо експериментує у різних жанрах та техніках, від іконопису до відео-арту й доповненої віртуальної реальності. Його полотна – своєрідний код, що розшифровує багатство української душі, її традиції та менталітет. Художник віртуозно комбінує давньоукраїнські символи, орнаменти та образи з сучасними техніками та ідеями. Його картини – своєрідний місток між минулим і сьогоденням, що дозволяє глибше зрозуміти себе та ідеали наших пращурів:

Малюнок 6. О. Шупляк. Козак Мамай, 2023 [16].

Малюнок 7. О. Шупляк. Вічними шляхами [15].

Малюнок 8. О. Шупляк. Сон чумака (2023) [17].

Зокрема, перші пів року після повномасштабного вторгнення митець у своїй творчості зосередився на темі війни, створивши низку відповідних картин, карикатур, постерів. Серед них: «Андгофаги в Україні», «Паляниця для окупанта», «Українські бойові мавки», «Вибух», «Сон окупанта в степу під Херсоном», «Втеча андрофагів через кримський міст на історичну батьківщину», «Русалка. Переправа»,

де автор, використовуючи сюжети та образи міфології, демонструє своє ставлення до російських окупантів крізь призму зневаги та ненависті, яку вони викликають в українського народу.

О. Шупляк доводить, що традиційне мистецтво та сучасні технології можуть прекрасно поєднуватися. Він, використовуючи технологію 3D, «оживив» картини різних митців [29]. Творчість О. Шупляка – це яскраве свідчення того, наскільки багата і багатогранна українська культура. Його роботи – своєрідний ключ, який допомагає нам зрозуміти глибинні коріння української душі, її традиції та менталітет. Й, з іншого боку, зрозуміти, наскільки менталітет, національний характер, розуміння власної історико-культурної ідентичності впливає на творчу манеру митця.

Висновки. Сучасне українське образотворче мистецтво є багатограним явищем, яке відображає складні історичні та соціальні процеси, що відбуваються в країні. Одним із найважливіших чинників, що впливає на розвиток українського мистецтва, є національна ідентичність. Українські митці активно використовують традиційні народні образи, символи та техніки, щоб підкреслити свою національну приналежність та створити унікальний мистецький стиль. Вони звертаються до народного мистецтва, міфологічної тематики, релігійних мотивів, що дозволяє їм відродити забуті традиції та зберегти культурну спадщину, а також апелюють до барокових мистецьких традицій, що свого часу суттєво вплинули на формування як української ідентичності, так і своєрідних мистецьких традицій на теренах України.

Разом із тим, сучасні українські художники не бояться експериментувати та впроваджувати нові форми та мови. Вони активно використовують сучасні технології, матеріали та техніки, що дозволяє їм створювати актуальні та релевантні сучасному світові твори мистецтва. Ми продемонстрували це на прикладі творчості Ольги Гайдамаки та Олега Шупляка.

Список використаної літератури

1. Авер'янова Н. Українське образотворче мистецтво як невід'ємний чинник етнозбереження та націєтворення. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Українознавство*, 2009. Вип. 13. С. 18-21.
2. Бистрякова В., Осадча А., Пільгук О., Інновації та технології в сучасному мистецтві. *Вісник Львів. нац. акад. мистецтв*, 2017. Вип. 32. С. 189-199. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1068902> URL: <https://zenodo.org/records/1068902>.
3. Бичков'як О. Основні архетипи українського менталітету та їх вплив на реалії сьогодення. *Вчені зап. ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*, 2020. Т. 31 (70) № 2. С. 80-84. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2020/2.14>.
4. Букет Є. «Нерівна рівність»: філософський концепт XVIII століття, який порушила росія. *Армія. Inform*, 28 листопада 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/11/28/nerivna-rivnist-filosofskyj-koncept-xviii-stolittya-yakuj-porushyla-rosiya/>
5. Драганчук В. Архетип ославленої Мадонни у музичному дискурсі. Кордоцентризм української не-долі. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*, 2015. Вип. 7. С. 65-75.
6. Дяченко А. Аналіз представлення національної ідентичності і культурної спадщини в образотворчих мистецтвах країн Балтії та України. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2023. Вип. 65. Т. 1. С. 97-103. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-15>.
7. Євтушина Т. Кордоцентризм як складник менталітету українців (на матеріалі фразеологічних одиниць прози М. Матіос). *Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія: Лінгвістика*, 2018. Вип. 34. Т. 2. С. 112-115.
8. Жаркова Р. Ольга Гайдамака, художниця: У руках зосереджується сила. Повага: кампанія проти сексизму, 1 берез., 2023. URL: <https://povaha.org.ua/olga-gajdamaka-hudozhnytsya-u-rukah-zoseredzhuyetsya-syla/>.
9. Журавель. URL: <https://zhurawell.com.ua/index.php?route=product/category&path=66>.
10. Івашків Г. Українська народна фігурна кераміка: історіографія та джерельна база дослідження. *Народознавчі зошити*, 2023. № 4 (172). С. 1061-1084. DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.04.1061>.
11. Касьян Т. Роль мистецтва у формуванні національної ідентичності. *Вісник Черкаськ. нац. ун-ту ім. Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, 2018. № 6. С. 56-61. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2571>.
12. Кримський С. Специфіка українського барокко. *Культура народів Причорномор'я*, 1997. № 1. С. 48-54. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/93758>.
13. Ліщинська О. Вияви національно-культурної ідентичності в сучасній українській візуальній культурі. *Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька академія»*. 2014. Серія «Культурологія». Вип. 14. Ч. 1. С. 89-97.
14. Наливайко Д. Очима Заходу: рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст. Київ : Основи, 1998. *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/ochyma/ochrus4.htm>.
15. Олег Шупляк. Галерея. Вічними шляхами. *Галерея*. URL: <https://shupliak.art/uk/gallery/2023/eternal-ways>
16. Олег Шупляк. Галерея. Козак Мамай (2023). *Галерея*. URL: <https://shupliak.art/uk/gallery/2023/cossack-mamai-2023>
17. Олег Шупляк. Галерея. Сон чумака (2023). *Галерея*. URL: <https://shupliak.art/uk/gallery/2023/chumaks-dream>
18. Ольга Гайдамака. UART. URL: <https://uart.gallery.ua/catalog/olga-haydamaka-ua/>.
19. Ольга Гайдамака. Рукотвори. URL: <https://rukotvory.com.ua/maystry/olha-hajdamaka>.
20. Ольга Гайдамака. Художник. Ідейка. URL: https://ideyka.com.ua/authors/olga-gajdamaka?srsId=AfmBOoqTYMTxjaqWQMA5jn4Tqb1cf3F_6Wu0Hot8ssf_l82rhpV-_DG2.
21. Ольга Гайдамака. 8 листоп., 2022. Фейсбук. URL: <https://>

www.facebook.com/photo/?fbid=819436052819044&set=a.417544909674829.

22. Основні засади та шляхи формування спільної ідентичності громадян України. *Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу*, 12 квіт., 2017 р. Київ : Центр Разумкова, 2017. 93 с.

23. Павліченко Є. Сучасна візуальна культура як засіб репрезентації національної ідентичності. *Питання культурології*, 2023. Вип. 42. С. 57-65. DOI: <https://10.31866/2410-1311.42.2023.293704> URL: <http://issues-culture-knukim.pp.ua/article/view/293704/286725>.

24. Пасічний А. Національна традиція і новаторство в сучасному професійному станковому декоративному малярстві. *Вісник Одесь. історико-краєзнавчого музею*. Вип. 8. URL: <https://history.odessa.ua/publication8/stat14.htm>.

25. Подгурська С. Світ символів у мистецтві українського бароко. *Medievist*, 28 берез., 2014. URL: https://www.medievist.org.ua/2014/03/blog-post_28.html.

26. Половна-Васильєва О. Художній аналіз декоративно-орнаментального малярства петриківки ХХ століття (за приватними збірками петриківського розпису Володимира Падуна та Андрія Пікуша). *Наук. зап. Серія: Мистецтвознавство*, 2015. № 1. Вип. 33. С. 162-167.

27. Пурига І. Крелевецькі рушники: історія, семантика, технологія. Суми : Триторія, 2018. 40 с.

28. Садовенко С. Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури. Монографія. Київ : НАККІМ, 2019. 356 с.

29. Тернопільський художник Олег Шупляк за допомогою штучного інтелекту «оживив» картини невідомих художників. *Терен. Тернопільські новини*, 27 лип., 2024. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=3850458461862162>.

30. Шокало О. Пантеїстична основа українського світогляду. *Український світ, саунд і часопис*, 25 червн., 2018. URL: <https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/anteistychna-osnova-ukrainskoho-svitohliadu.html>.

31. Юр М. Український живопис XIX – початку ХХІ століття: національна, конвенціональна, авторська моделі: дис...д-ра миств. за спец. 26.00.01 Теорія та історія культури / Ін-т проблем сучасного мистецтва Нац. акад. мистецтв України. Київ, 2021. 482 с.

References

1. Averianova N. Ukrainske obrazotvorche mystetstvo yak nevidimnyi chynnyk etnozberzhennia ta natsiietvorennia. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seria: Ukrainoznavstvo*, 2009. Vyp. 13. S. 18-21.

2. Bystriakova V., Osadcha A., Pilhuk O., Innovatsii ta tekhnolohii v suchasnomu mystetstvi. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 2017. Vyp. 32. S. 189-199. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1068902> URL: <https://zenodo.org/records/1068902>

3. Bychkoviak O. Osnovni arkhetypy ukrainskoho mentalitetu ta yikh vplyv na realii sohodennia. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seria: Istorychni nauky*, 2020. T. 31 (70) № 2. С. 80-84. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2020/2.14>.

4. Buket Ye. «Nerivna rivnist»: filosofskyi kontsept XVIII stolittia, yakyi porushyla rosiia. *Armiia.Inform*, 28 lystopada 2022. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/11/28/nerivna-rivnist-filosofskiy-koncept-xviii-stolittia-yakyy-porushyla-rosiya/>

5. Drahanchuk V. Arkhetyp oslavlenoi Vadonny u muzychnomu dyskursi. *Kordotsentryzm ukrainskoi ne-doli. Aktualni problemy mystetskoi praktyky i mystetstvovnavchoi nauky*, 2015. Vyp. 7. S. 65-75.

6. Diachenko A. (2023). Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 2023. Vypusk 65, tom 1. S. 97-103. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-1-15>.

7. Yevtushyna T. Kordotsentryzm yak skladnyk mentalitetu ukraintsiv (na materialy frazeolohichnykh odynts prozy M. Matios). *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seria: Linhvistyka*, 2018. Vyp. 34. Tom 2. S. 112-115.

8. Zharkova R. Olha Haidamaka, khudozhnytsia: U rukakh zoseredzhuietsia syla. *Povaha: kampaniia proty seksyzmu*, 1 bereznia 2023. URL: <https://povaha.org.ua/olga-gajdamaka-hudozhnytsya-u-rukah-zoseredzhuyetsya-syla/>

9. Zhuravel. URL: <https://zhurawell.com.ua/index.php?route=product/category&path=66>.

10. Ivashkiv H. Ukrainska narodna fihurna keramika: istoriohrafiia ta dzherelna baza doslidzhennia. *Narodoznachchi zoshyty*, 2023. № 4 (172). S. 1061-1084. DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.04.1061>.

11. Kasian T. Rol mystetstva u formuvanni natsionalnoi identychnosti. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seria: Pedahohichni nauky*, 2018. № 6. С. 56-61. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/2571>.

12. Krymskyi S. Spetsyfika ukrainskoho barokko. *Kultura narodiv Prychornomoria*, 1997. № 1. S. 48-54. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/93758>.

13. Lishchynska O. Vyiavy natsionalno-kulturnoi identychnosti v suchasni ukrainskii vizualnii kulturi. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*. 2014. Seria «Kulturolohiia». Vyp. 14. Chastyna 1. S. 89-97.

14. Nalyvaiko D. Ochyma Zakhodu: retsepsiia Ukrainy v Zakhidnii Yevropi KhI-KhVIII st. Kyiv : Osnovy, 1998. Izborynk. URL: <http://litopys.org.ua/ochyma/ochrus4.htm>.

15. Oleh Shupliak. Halereia. Vichnymy shliakhamy (2023). Halereia. URL: shupliak.art/uk/gallery/2023/eternal-ways

16. Oleh Shupliak. Halereia. Kozak Mamai (2023). Halereia. URL: <https://shupliak.art/uk/gallery/2023/cossack-mamai-2023>.

17. Oleh Shupliak. Halereia. Son chumaka (2023). Halereia. URL: shupliak.art/uk/gallery/2023/chumaks-dream

18. Olha Haidamaka. UART. URL: <https://uart.gallery.ua/catalog/olga-haydamaka-ua/>.

19. Olha Haidamaka. Rukotvory. URL: <https://rukotvory.com.ua/maystry/olha-hajdamaka/>

20. Olha Haidamaka. Khudozhnyk. Ideika. URL: https://ideyka.com.ua/authors/olgagajdamaka?srltid=AfmBOoqTYMtxjaqWQMA5jn4Tqb1cf3F_6Wu0Hot8ssf_182rhpV-_DG2.

21. Olia Haidamaka. 8 lystopada 2022. Feisbuk. URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=>

819436052819044&set=a.417544909674829.

22. Osnovni zasady ta shliakhy formuvannia spilnoi identychnosti hromadian Ukrainy. *Informatsiino-analitychni materialy do Kruhloho stolu* 12 kvitnia 2017 r. Kyiv : Tsentrazumkova, 2017. 93 s.

23. Pavlichenko Ye. Suchasna vizualna kultura yak zasib reprezentatsii natsionalnoi identychnosti. Pytannia kulturolohi, 2023. Vypusk 42. S. 57-65. DOI: <https://10.31866/2410-1311.42.2023.293704> URL: <http://issues-culture-knukim.pp.ua/article/view/293704/286725>

24. Pasichnyi A. Natsionalna tradytsiia i novatorstvo v suchasnomu profesiinomu stankovomu dekorativnomu maliarstvi. *Visnyk Odeskoho istoryko-kraieznavchoho muzeiu*. Vyp. 8. URL: <https://history.odessa.ua/publication8/stat14.htm>

25. Podhurska S. Svit symboliv u mystetstvi ukrainskoho baroko. *Mediievist*, 28 bereznia 2014. URL: https://www.mediievist.org.ua/2014/03/blog-post_28.html.

26. Polovna-Vasyliieva O. Khudozhnii analiz dekorativno-ornamentalnogo maliarstva petrykivky KhKh stolittia (za pryvatnymy zbirkamy petrykivskoho rozplysu Volodymyra Paduna ta Andriia Pikusha). *Naukovi zapysky. Seria: Mystetstvoznavstvo*, 2015. № 1. Vyp. 33. S. 162-167.

27. Puryha I. Krolevetski rushnyky: istoriia, semantyka, tekhnolohiia. Sumy : Trytoriia, 2018. 40 s.

28. Sadovenko S. Khronotopy aksiosfery ukrainskoi narodnoi khudozhnoi kultury. *Monohrafiia*. Kyiv : NAKKKiM, 2019. 356 s.

29. Ternopilskyi khudozhnyk Oleh Shupliak za dopomohoiu shtuchnoho intelektu «ozhyvyv» kartyny nevidomykh khudozhnykiv. *Teren. Ternopilski novyny*, 27 lypnia 2024. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=3850458461862162>.

30. Shokalo O. Anteistychna osnova ukrainskoho svitohliadu. *Ukrainskyi svit, statst i chasopys*, 25 chervnia 2018. URL: <https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/anteistychna-osnova-ukrainskoho-svitohliadu.html>.

31. Yur M. Ukrainskyi zhyvopys KhIKh – pochatku KhKhI stolittia: natsionalna, konventsionalna, avtorska modeli. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora mystetstvoznavstva za spetsialnistiu 26.00.01 teoriia ta istoriia kultury / Instytut problem suchasnoho mystetstva Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy, Kyiv, 2021. 482 c.

UDC 930.85:75

NATIONAL IDENTITY IN CONTEMPORARY UKRAINIAN FINE ART: THE INFLUENCE OF TRADITIONS AND INNOVATIONS

Ropetskyi Volodymyr – Docent, Honored Artist of Ukraine, Docent of the Department of Graphics Art of Books, Lviv Polytechnic National University, Lviv

Zolotarchuk Nataliia – Candidate of Study of Art, Associate Professor of the Department of Design King Daniel University, Ivano-Frankivsk

Stoliarchuk Natalia – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Cultural Studies, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk

The phenomenon of the manifestation of national identity in the context of modern Ukrainian fine art is studied using the example of the works of Olga Haydamaka and Oleg Shuplyak. The basis of the study is the analysis of how traditional Ukrainian motifs and images are transformed by modern artists, creating new forms of expression of national consciousness, especially in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

National identity is one of the key factors affecting the development of modern Ukrainian art. Traditional images and symbols, on the one hand, serve as a solid foundation for artistic creativity, and on the other hand, they become the object of new interpretations and experiments. There is also a certain historical and cultural connection between the ideological visions of the Baroque era and the present. In particular, this is noticeable in the actualization of the image of Hryhoriy Skovoroda and his philosophical and aesthetic ideas and views, which, in particular, was embodied in her work by Olga Haydamaka. She also actively popularizes Ukrainian traditional costumes and female and mythological images through her work. Oleg Shupliak, among other things, actualized the plots and images of mythology, adapting them to the realities of the Russian-Ukrainian war and created a number of original works of art, in which the historical and cultural traditions of the Ukrainian people are recorded in a visual form.

Modern Ukrainian artists actively use the possibilities of modern art to express their national identity, creating original and relevant works.

Key words: baroque, mythology, folk art, national identity, fine art, Oleg Shupliak, Olga Haydamaka.

Надійшла до редакції 7.04.2024 р.

УДК 7.038.54:535.6

ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА В ІНФРАЧЕРВОНОМУ ДІАПАЗОНІ : ЕВОЛЮЦІЯ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДУ

Олена Андріанова – кандидат хімічних наук, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ,
директорка Бюро науково-технічної експертизи «АРТ-ЛАБ», Київ,

<http://orcid.org/0000-0003-3835-6312>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.863>

andria.elena@gmail.com